

දේශපාලන මූල්‍යකරණය (Political Finance) යනු කුමක් ද?

සීමාවක් හෝ පාලනයක් නොමැති මැතිවරණ ප්‍රචාරක වියදම් හමුවේ අභියෝගයට ලක් වන්නේ රටක අනාගත පාලනය බව මේ අනුව පැහැදිලි වන කරුණකි. "එක් පුද්ගලයෙක් - එක් ඡන්දයක්" (one person – one vote) යන සම්මත පොදු මූලධර්මය මින් උල්ලංඝනය වේ. එපමණක් නොව ඊට සමගාමීව මතු වන පහත සඳහන් ගැටලු තුළින් සිදුවන්නේ රටේ **මනා පාලනය** අභියෝගයට ලක්වීමයි.

- ධනය සම්බන්ධ ලැදියාවන් මගින් දේශපාලන ක්‍රමවේදයට අයථා බලපෑමක් සිදුවීම
- පෞද්ගලික ව්‍යාපාර මැතිවරණ ක්‍රියාදාමයට දායකත්වය ලබාදී, රාජ්‍ය ප්‍රසම්පාදන හා සංවර්ධනය ද ඇතුළත්ව රාජ්‍ය මූල්‍යය ය දුෂණයට මග පෑදීම
- රාජ්‍ය දේපළ අවහාචිත කිරීම
- නීති විරෝධී අරමුදල් මගින් දේශපාලනයට බලපෑම් කිරීම
- විදේශ අරමුදල් වල බලපෑම ජාතික දේශපාලන තත්ත්වයන්ට තර්ජනයක් වීමේ හැකියාව
- මැතිවරණ ව්‍යාපාර තුළ අධික ලෙස මුදල් වියදම් කිරීමේ තත්ත්වයන් තුළින් අළුත් දේශපාලන ප්‍රවාහයන්ට නැඟී සිටීමට ඇති ඉඩකඩ සීමා කළ හැකි වීම

ලොව ඕනෑම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක යහපැවැත්ම තීරණය වන එක් ප්‍රධාන සාධකයක් වන්නේ එකී සමාජය තුළ දේශපාලනික තීන්දු තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේ පවත්නා ස්වභාවයයි. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය වඩ වඩාත් ශක්තිමත් වන්නේ යම් සමාජයක පුරවැසියන් එකිනෙකා අතර නිරන්තර සංවාදයක් පවත්වා ගතහොත් පමණි. ඊට හේතුව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක ප්‍රධානත්වය ඉසිලිය යුත්තේ පුරවැසියා වීමයි.

ජනතා නියෝජිතයන් ලෙස කටයුතු කරණු ලබන දේශපාලකයන්ට මෙන්ම දේශපාලන පක්ෂ ද පුරවැසියන් සමඟ අඛණ්ඩ සබඳතාවක් පවත්වා ගැනීම මේ අනුව අත්‍යවශ්‍ය කොන්දේසියකි. මැතිවරණ කාල සමයක් තුළ "ගෙන්ගෙට යෑමේ" සිට තම ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශ මුද්‍රණය කොට බෙදා හැරීම හරහා මාධ්‍ය මගින් තම පාක්ෂිකයන් ඇමතීම දක්වා වූ පුළුල් පරාසයක විහිදුණු කාර්යයන් සමුදායක් මේ අනුව ඕනෑම අපේක්ෂකයෙකු අනිවාර්යයෙන් ම ඉටුකළ යුතුව ඇත. ඒ සඳහා මුදල් අවශ්‍ය වේ. මින් පැහැදිලි වන්නේ දේශපාලන තීන්දු තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ මුදල් ද කේන්ද්‍රීය සාධකයක් බවයි. එහෙත් එය නිසි කළමනාකරණයකට ලක්නොකළහොත් දේශපාලන තීන්දු තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය උඩුයටිකුරු වන්නේ නිරායාසයෙනි. මෙම පසුබිම හොඳින් විමසීමේදී පෙනී යන්නේ මෙහි ආරම්භයේ සඳහන් කරන ලද සංසිද්ධිය පිළිබඳව අවධානය යොමු කිරීම ඉතා වැදගත් බවයි.

දේශපාලනයෙහි මවිකිරී මුදල් ය - ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදයේ හිටපු ප්‍රකට දේශපාලනඥ ජෙස් උන්රු

දේශපාලන පක්ෂවලට හෝ ඒවායේ අපේක්ෂකයන් වෙත විධිමත් හෝ අවිධිමත් ලෙස ලැබිය හැකි මූල්‍යමය සහ ද්‍රව්‍යමය ආදායම් මෙන්ම වියදම් මෙන්මින් හැඳින්වේ. සමහර විටෙක මෙවැනි ගනුදෙනු මැතිවරණ ව්‍යාපාරයට අදාළ නොවන කාලසීමාවල දී පවා සිදුවිය හැකිය. එමෙන්ම ඒවා මැතිවරණ ව්‍යාපාරයට සෘජුව සම්බන්ධ නොවිය හැකිය. මෙවැනි මූල්‍යමය කටයුතු ක්‍රියාත්මක වන්නේ විවිධ ආකාරවලිනි. එනම්

- ✓ රාජ්‍ය දේපළ අවහාචිතය
- ✓ ඡන්ද මිලදී ගැනීම
- ✓ මැතිවරණ ක්‍රියාවලියේ ක්‍රියාකාරකම් සඳහා මුදල් එකතු කිරීම
- ✓ යම් යම් කටයුතු ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ඊට අදාළ වියදම් සඳහා තෙවන පාර්ශවයක් සම්බන්ධ වීම

මැතිවරණ ව්‍යාපාර මූල්‍යකරණය (Campaign Finance) යනු දේශපාලන මූල්‍යකරණයේ තීරණාත්මක සාධකයකි. එහි මූලික වෙනස වන්නේ අදාළ සියලු වියදම් මැතිවරණ ව්‍යාපාර ඉලක්ක කර ගනිමින්

සිදුකිරීමයි. දේශපාලන පක්ෂ මඟින් හෝ සමහර විටෙක එවැනි පක්ෂයක් වෙනුවෙන් මැතිවරණ ව්‍යාපාරය ප්‍රවර්ධනය සඳහා කරණු ලබන වියදම් මීට අයත්ය. දේශපාලන පක්ෂ වල වියදම් වෙන්කොට හඳුනා ගැනීම ඉතා දුෂ්කර කාර්යයකි.

මැතිවරණ ව්‍යාපාර වියදම් සීමා කළ යුත්තේ ඇයි ?

මැතිවරණ ඇතුළු දේශපාලන කටයුතු සඳහා අද වන විට නැතිවම බැරි අංගයක් බවට පත්ව ඇත්තේ මුදල්ය. ඒ නිසාම මතු වී ඇති ගැටළුකාරී තත්ත්වයන් ද බොහෝ ය. මැතිවරණයකදී මුදල් යොදා ගනිමින් සිදුවන සුලබ ක්‍රියාකාරකම් කිහිපයක් පහත දැක්වේ. මැතිවරණ ව්‍යාපාර වියදම් නිසි ලෙස නියාමනය නොවුණු විට සිදු වන්නේ මුදලේ බලය ඉස්මතු වීම විනා දේශපාලන ප්‍රතිපත්ති නිසිලෙස ප්‍රකාශයට පත්වීම නොවේ.

මැතිවරණ ව්‍යාපාර වියදම් පාලනය කිරීම නව සංකල්පයක් ද?

මැතිවරණ ව්‍යාපාර වියදම් පාලනය සඳහා මෙරටේ ඊට අදාළ වෙනම ම නීතියක් සම්පාදනය වී නොමැති වීම විශාල අඩුපාඩුවකි. එහෙත් මෙරටේ වසර 1977 ට පෙර පැවති මැතිවරණ තුළදී අපේක්ෂක වියදම් අදාළ දිස්ත්‍රික් මැතිවරණ නිලධාරියා වෙත හෝ මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා වෙත නිරවද්‍ය ලෙස භාරදීම අත්‍යවශ්‍ය කොන්දේසියක් විය. 1946 ලංකා පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ ආඥා පනත මඟින් මීට අදාළ නීති එකල හඳුන්වා දී තිබිණ. ඊට කදිම නිදසුනක් වන්නේ වසර 1952 මහා මැතිවරණයෙන් වැලිමඩ අසුන ජයගත් මන්ත්‍රීවරයාගේ මන්ත්‍රී ධුරය අහිමි කිරීමට තරම් මැතිවරණ නීතිය එකල දැඩිව තිබීමයි. ඊට බලපෑ ආසන්නත ම හේතුව වී තිබුණේ තම මැතිවරණ වියදම් යථාකල්පි මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයාට ඉදිරිපත් කිරීමට අදාළ මන්ත්‍රීවරයා ක්‍රියා කොට නොතිබීමයි. තවත් වරෙක මහනුවර දිස්ත්‍රික්කයෙන් තේරීපත් වූ මන්ත්‍රීවරයෙකුගේ මන්ත්‍රීධුරය අහිමි වූයේ තම ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශනය දෙමළ බසට පරිවර්තනය කිරීම සඳහා වැය වූ රුපියල් 25 ක පමණ මුදල තම වියදම් වාර්තාවට ඇතුළත් නොකිරීමේ වරදටය.

මැතිවරණ කටයුතු වලට අදාළ ව සමාන අවස්ථා ලැබෙන ආකාරයේ පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීම ඉතාමත් ඉහළ මට්ටමින් දේශපාලන කටයුතු සඳහා මූල්‍යමය භාවිතයන් සම්බන්ධව හඳුනාගන්නා ලද ප්‍රධාන අංශයකි. මින් අදහස් වන්නේ සෑම පක්ෂයකට ම, සෑම අපේක්ෂකයෙකුට ම හා සෑම පුරවැසියෙකුට ම දේශපාලනයෙහි නිරත වීමට සහ තමන් නියෝජනය කරන මතය සමාජගත කිරීමට සම අවස්ථා හිමිවන ආකාරයේ නියාමනයක් හා පහසුකාරකත්වයක් සැලසිය යුතු බවයි. (දකුණු ආසියාවේ දේශපාලන කටයුතු සඳහා මුල් වූ පිරිවැය නියාමන පිළිබඳ නවදිල්ලි ප්‍රකාශනය-2015)

නීතිමය පසුබිම :

මැතිවරණ ප්‍රචාරක ව්‍යාපාර තුළ පක්ෂවලට හෝ අපේක්ෂකයන්ට ලබාදිය හැකි දායකත්වය හෝ වියදම් කිරීම මෙන්ම ඊට අදාළ සීමා කිරීම් පිළිබඳව සම්මත වූ නීතියක් මෙරටේ දැනට බලනොපැවැත්වේ. ඊට පරිබාහිරව, ආසන්න වශයෙන් පැවති මහා මැතිවරණයේදී දිස්ත්‍රික් මට්ටමින් 1% කට වඩා ඡන්ද ප්‍රතිශතයක් ලබාගැනීමට සමත් වූ දේශපාලන පක්ෂ සඳහා, එක් ඡන්දයකට ශත 50 ක් බැගින් මුදල් ලබාදීම, ශ්‍රී ලංකා ගුවන්විදුලිය සහ රූපවාහිනිය මඟින් ඡන්දදායකයන් ඇමතීමට අදාළ ගුවන් කාලයක් නොමිලේ ලබාදීම වැනි අවස්ථා දේශපාලන පක්ෂවලට හා ස්වාධීන කණ්ඩායම් වලට ලබාදී ඇත. ඊට අමතරව මැතිවරණයට අදාළ ලිපි ද්‍රව්‍ය බෙදා හැරීම සඳහා දේශපාලන පක්ෂ ලේකම්වරුන්ට නොමිලේ තැපැල් පහසුකම් ලබාදීම ද දැක්විය හැකිය.

“ශ්‍රී ලංකාව ද පාර්ශවයක් වන දූෂණයට එරෙහි එක්සත් ජාතීන්ගේ සම්මුතිය සහ දූෂණය වැළැක්වීමට අදාළ වෙනත් යම් ජාත්‍යන්තර සම්මුති ක්‍රියාත්මක කිරීම පිණිස හා ගතයුතු පියවර සඳහා විධිවිධාන සැලැස්විය යුතුය” (19 වන ආ.ක්‍ර.ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය)

දේශපාලන මූල්‍යකරණයක් සඳහා යම් නිශ්චිත නියාමණ යාන්ත්‍රණයක් පිළිබඳව සලකා බැලීමේදී ඉහත ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදනය කදිම ප්‍රවේශයක් ලෙස යොදාගැනීමේ හැකියාවක් ඇත. ඊට අදාළ වඩාත් වැදගත් කරුණක් වන්නේ වසර 2005 දී ක්‍රියාත්මක වූ, වසර 2003 එක්සත් ජාතීන්ගේ

දූෂණයට එරෙහි සම්මුතියට (UNCAC) පක්ෂව මූලික අනුමැතිය ප්‍රකාශ කළ එක් රටක් වූයේ ශ්‍රී ලංකාව වීමයි. මැතිවරණ ව්‍යාපාර වියදුම් යම් නියාමනයකට ලක්කිරීම සඳහා අද වනවිට ලොව බොහෝ රටවල් උත්සාහ දරමින් සිටින බව නිරීක්ෂණය කළ හැකිය. අපේක්ෂකයන්ගේ වියදුම් රජයේ අරමුදලක් මගින් ලබාදීම යම්තාක් දුරකට ජර්මනිය විසින් සිදු කරනු ලබන අතර දේශපාලන පක්ෂ වලට ලැබෙන ආධාර සහ ඒවා වැය කරන ලද්දේ කවරාකාරයෙන් ද යන්න බ්‍රිතාන්‍යයේ දේශපාලන පක්ෂ, ජනතාවට දැනුම් දිය යුතුය. ඉන්දියාව ද මැතිවරණයේදී ලබන ඡන්ද ප්‍රමාණය අනුව රජය මගින් වියදුම් ලබාදීමේ ක්‍රමවේදයක් අනුගමනය කරනු ලබයි. ස්කැන්ඩිනේවියානු රටවල් බොහොමයක්, දේශපාලන පක්ෂ වල මැතිවරණ ප්‍රචාරය සඳහා රජයේ අරමුදල් ලබාදීම සිදුකරනු ලබයි. මේ අනුව පැහැදිලි වන්නේ රාජ්‍ය අරමුදල් ලබාදීම යනු මැතිවරණ මූල්‍යකරණයේ තීරණාත්මක සාධකයක් බවයි.

මැතිවරණ ව්‍යාපාර වියදුම් නියාමනයට අදාළ විවිධ අන්දමේ ජාත්‍යන්තර මැදිහත්වීම් රාශියක් මේ වන මේ වන විට ක්‍රියාත්මකය. ඉන් වසර 2015 දෙසැම්බර් 16 වන දින ප්‍රකාශිත දකුණු ආසියාවේ දේශපාලන මූල්‍යකරණ නියාමනය පිළිබඳ නවදිල්ලි ප්‍රකාශනය ඉතා කාලෝචිත උත්සාහයකි. මැතිවරණ කාලය තුළ මෙන්ම ඉන් බැහැරවත් දේශපාලන මූල්‍යකරණ නියාමනයන් හඳුන්වාදීමේ දී සලකා බැලිය යුතු මූලධර්ම හා භාවිතයන් එහි අන්තර්ගතකර ඇත. ඊට අමතරව දකුණු ආසියානු මැතිවරණ බලධාරීන්ගේ සංසදය ද (FEMBoSA) මැතිවරණ ප්‍රචාරක වියදුම් යම් නියාමනයකට ලක් කිරීමට අදාළ කටයුතු සඳහා තම උපරිම සහාය පළ කරමින් සිටී.

මංජුල ගජනායක, ජාතික සම්බන්ධීකාරක, මැතිවරණ ප්‍රවණ්ඩක්‍රියා නිරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය